

ТЕОРЕТИЧНА КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ ПОЛІТИКИ ТРАНСФЕРТНОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ В СУЧАСНИХ КОРПОРАТИВНИХ СТРУКТУРАХ

Квасовський Олександр

кандидат економічних наук, доцент
кафедра фінансових технологій та банківського бізнесу
Західноукраїнський національний університет, Україна
E-mail: o.kvasovskiy@wunu.edu.ua
ORCID ID: 0000-0001-9856-3917

Рудан Віталій

кандидат економічних наук, провідний науковий співробітник
Державний науково-дослідний інститут інформатизації
та моделювання економіки, м. Київ
докторант кафедри управління інноваційною діяльністю та сферою послуг
Тернопільський національний технічний університет ім. І.Пулюя, м. Тернопіль
E-mail: vitaliyrudan@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-1357-9643

Трансфертне ціноутворення стало ключовим багатофункціональним інструментом фінансового менеджменту багатьох потужних суб'єктів господарювання, особливо тих, що мають складну організаційну структуру та ведуть фінансово-господарську діяльність на міжнародних ринках. Використання трансфертних цін дає змогу таким компаніям не лише оптимізувати витрати та максимізувати прибутки, але й мінімізувати податкові ризики й уникати конфліктів з фіскальними органами. Однак, для досягнення цих цілей необхідно розробити та впровадити ефективну політику трансфертного ціноутворення, яка враховує як ринкові умови ведення бізнесу, так і вимоги національного та міжнародного податкового законодавства.

На основі аналізу наукових досліджень, присвячених проблематиці політики трансфертного ціноутворення транснаціональних корпорацій, констатовано, що метою останньої є забезпечення визначення адекватних ринковим умовам і фіскально-регулятивним вимогам трансфертних цін на товари, послуги та майно, що передаються між пов'язаними сторонами у межах корпоративної структури.

Представлена мета конкретизується через низку основних завдань, які політика трансфертного ціноутворення повинна виконувати на мікрорівні. Зокрема, вона повинна сприяти внутрішньокорпоративній узгодженості, забезпечуючи відповідність трансфертних цін для різних афілійованих децентралізованих структурних підрозділів чи компаній у рамках корпоративної структури критеріям послідовності визначення та справедливості для всіх згаданих бізнес-одиниць, а також мотивувати їхній менеджмент до досягнення максимальної ефективності та фінансової результативності діяльності корпорації (господарського об'єднання) загалом.

Забезпечення відповідності трансфертних цін вимогам податкового законодавства дасть змогу звести до мінімуму або уникнути конфліктів підприємницьких структур із фіскальними органами та мінімізувати ризики, пов'язані з податковими перевітками та судовими суперечками з питань правильності трансфертного ціноутворення, які можуть спричинити значні фіскальні санкції, судові витрати та витрати на юридичний супровід.

Виважена політика трансфертного ціноутворення підприємницьких структур також має запобігати виникненню ситуацій, коли внутрішні транзакції здійснюються за заниженими або завищеними трансфертними цінами, що може призвести до збитків для окремих компаній або подвійного оподаткування їхніх прибутків, отриманих у різних податкових юрисдикціях.

Ще одне завдання політики трансфертного ціноутворення транснаціональних корпорацій полягає у забезпеченні адекватності порядку визначення внутрігосподарських (внутрішньофірмових) цін міжнародним стандартам у сфері трансфертного ціноутворення, зокрема рекомендаціям Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), та нормам відповідного національного податкового законодавства країн, де здійснюють діяльність афілійовані компанії.

Крім того, ефективна політика трансфертного ціноутворення складно організованих суб'єктів господарювання повинна сприяти транспарентності та доброчесності, допомагати зберегти довіру учасників ринку та інвесторів до компанії, що є важливим елементом стратегічної стабільності та успішності бізнесу на довготривалу перспективу.

Отже, на наше переконання, мультицільова спрямованість політики трансфертного ціноутворення у господарських об'єднаннях корпоративного типу полягає у забезпеченні внутрішньокорпоративної консистентності, прозорості та добропорядності, відповідності трансфертних цін податково-регулятивним вимогам, нейтралізації ризиків збитків і подвійного оподаткування, підвищення довіри ринкових учасників і дотримання міжнародних стандартів у сфері ціноутворення афілійованих компаній у рамках корпоративної структури.

На наш погляд, політика трансфертного ціноутворення складно організованих суб'єктів господарювання повинна враховувати низку теоретико-концептуальних засад, які відображають не лише фінансові аспекти, але й враховують правові, економічні та податкові вимоги щодо її формування та практичної реалізації. Дотримання цих домінант сприятиме тому, щоб вказана політика задовольняла критеріям результативності, прозорості та адекватності вимогам законодавства при здійсненні транзакцій між афілійованими бізнес-одинацями, підвищенню ефективності управління широким спектром питань фінансово-господарської діяльності, включаючи отримання суб'єктами господарювання конкурентних переваг у вигляді максимізації прибутків та оптимізації податкових платежів.

Перш за все, згадані засади передбачають розроблення легких для сприйняття внутрішніх процедур і стандартів у межах корпоративної структури для визначення цін на товари, послуги та майно, що передаються між пов'язаними сторонами. Для цього подібні регламенти повинні максимально враховувати ринкові умови, природу й обсяги трансфертних операцій, встановлювати чіткий порядок спеціалізованого внутрішнього обліку контрольованих транзакцій, підготовки внутрішньої та зовнішньої звітності з трансфертного ціноутворення та ухвалення виважених управлінських рішень у цій сфері.

По-друге, при розробленні та реалізації політики трансфертного ціноутворення корпорацій необхідно максимально врахувати вимоги фіскального законодавства країн, де здійснюються трансфертні операції. Це означає скрупульозне врахування національних і міжнародних нормативних актів, які регулюють цінові взаємовідносини між пов'язаними сторонами з метою запобігання фіскальним деліктам і мінімізації ризиків податкових перевірок і штрафних санкцій.

По-третє, необхідно здійснювати перманентний внутрішній контроль та аудит за дотриманням стандартів впровадженої політики трансфертного ціноутворення, який передбачає ретельний аналіз та оцінювання усіх контрольованих господарських транзакцій, а також ведення документації, що підтверджує обґрунтованість цінових умов таких операцій та їхню відповідність встановленим нормативним вимогам.

По-четверте, теоретичні основи розроблення, запровадження та практичного застосування дієвої політики трансфертного ціноутворення також передбачають постійну модернізацію алгоритмів дій та методик визначення трансфертних цін, врахування змін у фіскальному законодавстві та пов'язаних із ним регуляторних процедурах, а також адаптацію до трансформацій умов фінансово-економічної діяльності корпоративної структури як на внутрішньому, так і на міжнародних ринках.

Таким чином, наведені вище концептуальні засади визначають фундаментальні вимоги до розробки, впровадження та модернізації політики трансфертного ціноутворення

суб'єктів господарювання зі складною організаційно-управлінською структурою з метою забезпечення ефективності податкового ризик-менеджменту, оптимізації фінансових індикаторів діяльності, дотримання законодавчо-регулятивних вимог, підтримання доброчесності та прозорості бізнес-процесів зазначених суб'єктів підприємництва.

У результаті критичного студіювання окремих наукових публікацій і міжнародних нормативних актів [1–4], ми дійшли висновку, що оптимальна політика трансфертного ціноутворення повинна базуватися на таких принципах:

1. Принципі «втягнутої руки» (ALP), який вимагає, щоб угоди між пов'язаними децентралізованими підрозділами компанії чи бізнес-одиницями у рамках корпоративної структури укладалися на умовах, що відповідають ринковим умовам між незалежними суб'єктами господарювання. Це забезпечує справедливість трансферних цін, прозорість у ціноутворенні та уникнення перекосів у фінансовій звітності та податкових зобов'язаннях.

2. Принципі справедливості, котрий означає, що політика трансфертного ціноутворення повинна бути справедливою для всіх учасників ринкових транзакцій і не призводити до непропорційних вигод або збитків окремих з них.

3. Принципі повного звітування, який передбачає надання повної та правдивої інформації про господарську діяльність та фінансові розрахунки для забезпечення достовірності та відповідності трансферного ціноутворення законодавчим вимогам.

4. Принципі ефективності та документованості, що зводиться до належного документування господарських операцій, пов'язаних із трансфертним ціноутворенням, для досягнення бажаних фінансових результатів і забезпечення дієвого внутрішнього та зовнішнього аудиту.

5. Принципі аналогії, який полягає в застосуванні однотипних методів при визначенні трансфертних цін на товари та послуги афілійованих бізнес-одиниць для забезпечення консистентності та об'єктивності процесу ціноутворення.

Наведені максими є основою для розроблення та впровадження ефективної політики трансфертного ціноутворення суб'єктів господарювання корпоративного типу, сприяючи уникненню податкових ризиків, дотриманню фіскального законодавства та підтриманню прозорості фінансової діяльності як окремих децентралізованих структурних підрозділів корпорацій, так і господарських об'єднань у цілому.

Підсумовуючи сказане, можна резюмувати, що здійснення виваженої політики трансфертного ціноутворення суб'єктів підприємництва зі складною організацією сприятиме внутрішньокорпоративній узгодженості, забезпечить справедливість і транспарентність у ціноутворенні, зміцнить довіру усіх учасників ринкових відносин і посилить конкурентні позиції такого господарського об'єднання. Разом з тим, імплементація вказаної політики потребує розроблення комплексу деталізованих внутрішніх нормативних документів, які б чітко регламентували процеси визначення трансфертних цін з врахуванням потенційних змін ринкової кон'юнктури, специфіки трансфертних операцій, вимог фіскального законодавства, а також здійснення на постійній основі внутрішнього контролю й аудиту за дотриманням відповідних процедур і стандартів.

Список літератури:

1. Donegan R. Global transfer pricing: Principles and practice. Bloomsbury Professional. 2023. URL: <https://www.bloomsburyprofessional.com/uk/global-transfer-pricing-9781526525024/>
2. Clausing K. Multinational firm tax avoidance and tax policy. National Tax Journal, 62(4).2009. URL: <https://www.journals.uchicago.edu/doi/epdf/10.17310/ntj.2009.4.06>
3. Transfer Pricing Policy Paving the way for the journey ahead. PwC. <https://www.pwc.com/ng/en/assets/pdf/tax-bite-march-2014.pdf>.
4. OECD Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations 2022. OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/0e655865-en>.